

GIG
CYMRU
NHS
WALES

Bwrdd Iechyd Prifysgol
Cwm Taf Morgannwg
University Health Board

Asesiad Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg o'i gydymffurfiaeth â Safon y Gymraeg 110

Asesiad a gyhoeddwyd yn unol â Safon y
Gymraeg 110A

Cynnwys

Byrfoddau	2
Cyflwyniad	3
Adran 1: Beth yw pwrpas Safon 110?	3
Adran 2: Cefndir cyd-destunol i 2020-2023	4
Adran 3: Ansawdd cyffredinol y camau gweithredu.....	6
Adran 4: Asesu'r waelodlin o dan ran (a) Safon 110	6
Adran 5: Asesu'r camau gweithredu o dan ran (b) Safon 110	7
Adran 6: Asesu cynnydd o dan ran (c) Safon 110.....	11
Adran 7: Camau Gweithredu ar gyfer Blwyddyn 4 a 5.....	21
Crynodeb	22

Byrfoddau

YCC: Ysbyty Cwm Cynon

YCR: Ysbyty Cwm Rhondda

YTS: Ysbyty'r Tywysog Siarl

YTC: Ysbyty Tywysoges Cymru

YBM: Ysbyty Brenhinol Morgannwg

YGT: Ysbyty George Thomas

Cyflwyniad

Derbyniodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg (BIP CTM) ei hysbysiad cydymffurfio gan Gomisiynydd y Gymraeg o dan Adran 44 Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011 ym mis Mai 2019, sydd i'w weld [yma](#). Dogfen gyfreithiol yw hysbysiad cydymffurfio sy'n nodi pa Safonau Iaith sydd wedi eu gosod ar sefydliad gan Gomisiynydd y Gymraeg, yn dilyn pasio'r rheoliadau perthnasol yn Senedd Cymru. Y rheoliadau sy'n berthnasol i BIP CTM yw Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 7) 2018, sydd ar gael i'w darllen [yma](#). Ar ôl i'r hysbysiad cydymffurfio hwn gael ei osod, mae cyrff o dan ddyletswydd gyfreithiol i gydymffurfio â'r gofynion yng nghyswllt hynny. Mae'r asesiad hwn yn ymwneud â Safonau'r Gymraeg 110 a 110A.

Gosododd Safon 110 y gofyniad canlynol ar BIP CTM, fel y mae wedi'i eirio yn yr hysbysiad cydymffurfio:

- Rhaid i chi gyhoeddi cynllun ar gyfer pob cyfnod o 5-mlynedd gan nodi -
- (a) i ba raddau yr ydych yn gallu cynnig cynnal ymgynghoriad clinigol yn Gymraeg;
 - (b) y camau yr ydych yn bwriadu eu cymryd i gynyddu eich gallu i gynnig cynnal ymgynghoriad clinigol yn Gymraeg;
 - (c) amserlen ar gyfer y camau yr ydych wedi rhoi manylion amdanynt yn (b).

Gosododd safon 110A y canlynol hefyd, fel y mae wedi'i eirio yn yr hysbysiad cydymffurfio:

- Dair blynedd ar ôl cyhoeddi cynllun yn unol â safon 110, ac ar ddiwedd cyfnod 5 mlynedd cynllun, rhaid ichi—
- (a) asesu i ba raddau yr ydych wedi cydymffurfio â'r cynllun; a
 - (b) cyhoeddi'r asesiad hwnnw o fewn 6 mis.

Cyhoeddwyd y cynllun 5-mlynedd cyntaf yn 2020, fel sy'n ofynnol gan Safon 110 yn dilyn gosod y safon hon ym mis Mai 2019. Mae ar gael i'w ddarllen [yma](#). Mae'r asesiad hwn o gydymffurfiaeth y Bwrdd Iechyd â'r safon honno yn cael ei chyhoeddi, yn unol â Safon 110A. Ei nod yw asesu i ba raddau y mae BIP CTM wedi cydymffurfio â Safon 110 a'r cynnydd y mae wedi'i wneud wrth gyflawni'r nodau a nodir yn y cynllun.

Adran 1: Beth yw pwrpas Safon 110?

Pwrpas Safon 110, gan drosi geiriad y safon uchod i gyflawni gweithredol, yw sicrhau bod y rhai sydd â dyletswydd i gydymffurfio ag ef yn:

- Cyhoeddi, o dan ran (a) o'r safon, waelodlin o'u gallu presennol i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg, gan gynnwys y staff yn y swydd a'u sgiliau a'r prosesau sydd ganddynt ar waith i gofnodi a rhannu gwybodaeth o ddewis iaith y claf;

- Gweithio, o dan ran (b) o'r safon, i gynyddu nifer yr ymgynghoriadau clinigol y gallant eu cynnig yn Gymraeg ar ôl sefydlu'r waelodlin hon trwy nodi'r camau gweithredu penodol i wneud hynny;
- Nodi, o dan ran (c) o'r safon, amserlen ar gyfer cwblhau'r camau gweithredu a nodwyd ar gyfer (b).

Diffinnir ymgynghoriad clinigol fel a ganlyn yn Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (Rhif 7) 2018 at ddibenion Safon 110:

ystyr "ymgynghoriad clinigol" ("*clinical consultation*") yw rhyngweithio rhwng un neu ragor o unigolion a chorff ynghylch darpariaeth iechyd;

Mae'r diffiniad hwn yn eang ac mae'n cwmpasu amryw wahanol senarios, ond nid yw'n cwmpasu ymgynghoriadau meddygol Gofal Sylfaenol gan nad yw contractwyr annibynnol o dan ddyletswydd i gydymffurfio â Safonau'r Gymraeg.¹ Fel yr awgrymwyd yn y canllaw arfer da ar gyfer y safon hon a gyhoeddwyd yn 2021 gan Gomisiynydd y Gymraeg, sydd ar gael i'w ddarllen [yma](#), mae'r diffiniad hwn yn cynnwys clinigau cleifion allanol, apwyntiadau â meddygon ymgynghorol, ymweliadau â'r cartref gan ymwelwyr iechyd ac apwyntiadau nyrsio ardal, a'r rheini sy'n ymweld â chlinigau symudol er enghraifft. Byddai unrhyw ryngweithio wedi'i drefnu rhwng claf a gweithiwr gofal iechyd proffesiynol o fewn cyd-destun gofal eilaidd yn cael ei ddal gan y diffiniad hwn o ymgynghoriad clinigol a ddarperir yn y rheoliadau.

Ar ôl amlinellu'r safon, ei phwrrpas a'r diffiniad o ymgynghoriad clinigol, bellach gellir amlinellu'r fframwaith ar gyfer yr asesiad hwn. Bydd yr asesiad hwn yn ceisio ateb y cwestiynau canlynol:

1. O dan ran (a), a wnaeth y cynllun presennol ar gyfer Safon 110 amlinellu gwaelodlin ddigonol o'n gallu presennol i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg, a fyddai'n caniatáu i BIP CTM gynllunio o flaen llaw yn effeithiol?
2. O dan ran (b), a oedd y canlyniadau a'r camau gweithredu yn y cynllun presennol yn briodol o ystyried nod polisi Safon 110?
3. I'r rhai a oedd yn briodol, pa gynnydd a wnaed hyd yma gan gyfeirio at yr amserlen ar gyfer y cynllun a amlinellwyd o dan ran (c)?

Cyn symud i'r asesiad hwn, mae Adran 2 yn darparu'r cefndir cyd-destunol hanfodol.

Adran 2: Cefndir cyd-destunol i 2020-2023

Fe wnaeth pandemig COVID-19 ysgwyd sylfeini cymdeithas ac mae'n parhau i gael effaith ddifrifol ar GIG Cymru fel y mae ar bob system gofal iechyd. Mae'r asesiad hwn yn bwriadu adolygu cynnydd gyda gofyniad cymhleth ac amlweddol yn ystod cyfnod digynsail i GIG Cymru. Wrth ddarllen yr asesiad hwn felly, rhaid cofio, am

¹ Mae disgwyl iddynt, fodd bynnag, ymlynu at eu 'Chwe Dyletswydd', ac mae gwybodaeth bellach am hyn ar gael [yma](#).

llawer o'r amser dan sylw (2020-2023), roedd BIP CTM yn ymdopi â'r galw ar ei wasanaethau nas gwelwyd mo'i debyg cyn nac ers hynny. Roedd BIP CTM yn rhan annatod o ymateb Cymru i bandemig byd-eang sydd yn anffodus wedi gweld dros 8,000 o bobl hyd yma yn colli eu bywydau yng Nghymru yn unig oherwydd COVID-19.² Roedd gan ardal ddaearyddol Cwm Taf Morgannwg yr achosion uchaf o COVID-19 yng Nghymru yn gysylltiedig â lefelau uchel o amddifadedd cymdeithasol. O ganlyniad, bu cynydd sylweddol yn ein derbyniadau i'r ysbyty, cafodd absenoldebau staff oherwydd heintiau effaith ddifrifol ar y gweithlu oedd ar gael, cafodd staff eu gorweithio a'u dihyssbyddu ac roedd yr ymateb sylweddol i'r brechlyn wedi mynnu amser sylweddol gan staff gweithredol a rheoli. Cafodd gofal arferol neu ofal wedi'i gynllunio a rhai elfennau o ofal cymunedol eu hoedi hefyd, ac y mae o fewn y lleoliadau hyn lle cynhelir llawer o ymgynghoriadau clinigol o fewn gofal eilaidd. Mae'r newid trawsnewidiol y mae Safon 110 yn gywir yn gofyn amdano yn hynod o anodd yn y cyd-destun hwn, ac er bod gweddill yr asesiad hwn yn dryloyw yn ei adolygiad o'r cynllun presennol, rhaid ystyried COVID-19 fel un o'r prif rwystrau i wneud cynnydd ystyrlon yn ystod y cyfnod hwn.

Gellir dadlau hefyd bod recriwtio gofal iechyd wedi cyrraedd sefyllfa o argyfwng mewn systemau iechyd ledled y byd, ac mae GIG Cymru yn parhau i'w chael yn anodd recriwtio ar draws ei wasanaethau.³ Mae hyn hefyd wedi ei gwneud hi'n anodd gwneud cynnydd gyda'r safon hon a'i nod polisi, gyda phrinder staff a swyddi gwag yn gyffredin mewn llawer o'n gwasanaethau ynghyd â dibyniaeth gynyddol ar recriwtio o dramor.

Agwedd gyd-destunol bwysig arall i'w hystyried yw ymateb Comisiynydd y Gymraeg i'r cynllun gwreiddiol a gyhoeddwyd gan BIP CTM yn 2020. Daeth yn amlwg nad oedd y Comisiynydd bryd hynny yn ystyried y cynllun gwreiddiol yn foddhaol, a chyflogodd ymgynghoriaeth iaith i ysgrifennu dogfen gyngor ar gyfer Safon 110 (y cyfeirir ati uchod, ac sydd ar gael i'w darllen [yma](#)) fel y gallai'r cynlluniau gael eu hailysgrifennu'n foddhaol. Ni wnaeth y diffyg hyder hwn yn y cynllun presennol fawr ddim i annog ymdrech ar y cyd i ddilyn y cynllun presennol o dan amgylchiadau aruthrol o anodd.

Roed y pandemig, prinder staff, cyfraddau swyddi gwag a throsiant uchel a'r argyfwng recriwtio gofal iechyd rhyngwladol oll yn ffactorau hollbwysig i lwyddiant y cynllun cyntaf hwn, y mae'n rhaid eu cofio wrth ddarllen yr asesiad hwn.

² Iechyd Cyhoeddus Cymru, *data marwolaethau cyflym COVID-19*. Iechyd Cyhoeddus Cymru, Caerdydd. Ar-lein:

<https://public.tableau.com/app/profile/public.health.wales.health.protection/viz/COVID-19Rapidmortalitydata/Summary>

³ World Health Organisation, *Health and care workforce in Europe: time to act*. Sefydliad Iechyd y Byd 2022. Ar-lein:

<https://www.who.int/europe/publications/i/item/9789289058339>

Adran 3: Ansawdd cyffredinol y camau gweithredu

Ar wahân i'r cyd-destun heriol fel yr amlinellir uchod, roedd angen i'r camau gweithredu drwy gydol y cynllun fod yn rhai CAMPUS (Cyraeddadwy, Amserol, Mesuradwy, Penodol, Uchelgeisiol a Synhwyrol), gyda rheolwr a enwyd ar y lefel briodol yn gyfrifol am sicrhau cynnydd gyda'r cam gweithredu hwnnw. Fel pwynt cyffredinol cyn asesu'r camau gweithredu, mae BIP CTM yn derbyn nad oedd llawer o'r camau gweithredu gwreiddiol wedi'u mynegi'n ddigon effeithiol. Er bod rhai elfennau o'r camau gweithredu wedi'u mynegi'n effeithiol ac yn cydymffurfio â'r egwyddorion CAMPUS, ni wnaeth llawer ohonynt a bydd hyn yn cael ei ystyried pan fyddwn yn ailasesu ein dull o ymdrin â'r safon hon yn dilyn y gwerthusiad hwn.

Adran 4: Asesu'r waelodlin o dan ran (a) Safon 110

Roedd Safon 110 o dan (a) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Bwrdd Iechyd, fel rhan o'i gynllun i gynyddu'r nifer o ymgynghoriadau clinigol y gallai eu cynnal, sefydlu gwaelodlin o'i allu presennol i wneud hynny.

Nid oedd y cynllun a gyhoeddwyd yn 2020 yn cynnwys gwaelodlin. Roedd y crynodeb gweithredol wedi cynnwys cyfeiriad at yr anhawster a wynebwyd wrth sicrhau bod staff Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg a oedd yn trosglwyddo i BIP CTM wedi nodi eu sgiliau Cymraeg ar y Cofnod Staff Electronig (ESR), yn dilyn cynnwys bro Pen-y-bont ar Ogwr o fewn ardal y Bwrdd Iechyd. Fodd bynnag, ni chynhwyswyd unrhyw wybodaeth arall.

Roedd Canlyniad 1, "Gweithlu Ymgysylltiedig, Brwdfrydig ac Iach" hefyd wedi cynnwys cam gweithredu ym Mlwyddyn 1 i greu proffil ieithyddol o weithlu'r Bwrdd Iechyd. Fodd bynnag, y disgwyl oedd y byddai'r gwaith hwn yn cael ei gwblhau cyn cyhoeddi'r cynllun. Hyd yn oed pe tai'r gwaith hwn wedi'i gwblhau cyn cyhoeddi'r cynllun, mae BIP CTM yn derbyn nad oes tystiolaeth o fwriad i nodi pa ddata fyddai ei angen i ddadansoddi sawl ymgynghoriad clinigol a gynhaliwyd yn Gymraeg ar y pryd, na thystiolaeth o fwriad i nodi beth oedd y prosesau ynghylch sefydlu a chofnodi dewisiadau iaith bryd hynny.

Mae hyn yn golygu nad oedd y cynllun yn cynnwys unrhyw wybodaeth, a oedd yn awgrymu, adeg ysgrifennu'r cynllun yn 2020:

- Bod dealltwriaeth wedi'i magu o sawl ymgynghoriad clinigol a gynhaliwyd yn Gymraeg, neu o sut y gellid casglu unrhyw ddata perthnasol i roi gwybod i BIP CTM, yn rhannol o leiaf, am sawl ymgynghoriad a gynhaliwyd yn Gymraeg neu a oedd yn debygol o gael eu cynnal yn Gymraeg;
- Bod unrhyw ddealltwriaeth wedi'i magu o sawl aelod o'r staff oedd yn gallu cynnal ymgynghoriadau clinigol yn y Gymraeg a'r adrannau a'r arbenigeddau yr oeddent yn gweithio ynddynt;
- Beth oedd y broses bresennol ar gyfer sefydlu a chofnodi dewis iaith cleifion.

Pan ffurfiolwyd y cynllun gwreiddiol ar gyfer Safon 110 yn 2020, byddai wedi cynnwys yr uchod yn ddelfrydol, i sicrhau y gellid cymryd camau perthnasol yn y dyfodol i

wella. Gan na wnaed hyn, mae'n annhebygol bod BIP CTM wedi cydymffurfio â'r agwedd hon o Safon 110.

Adran 5: Asesu'r camau gweithredu o dan ran (b) Safon 110

Yn dilyn sefydlu gwaelodlin o'r sefyllfa bresennol, y disgwyl ar BIP CTM oedd bod y cynllun 5-mllynedd felly yn cynnwys camau perthnasol i wella ei allu i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg. Fel y nodwyd uchod, bydd yr asesiad hwn ar gyfer rhan (b) yn canolbwyntio ar ystyried a oedd y camau gweithredu hynny a gynhwysir yn y cynllun presennol yn briodol o ran eu perthynas â nod polisi Safon 110 (a dyna pam ein bod yn dechrau gydag Canlyniad 2). Wrth adolygu'r camau gweithredu hyn, dim ond y camau gweithredu o Flwyddyn 1, 2 a 3 fydd yn cael eu hadolygu. Ni ellir asesu Blynnyddoedd 4 a 5, h.y. y camau gweithredu hynny y bwriadwyd eu cyflawni'n wreiddiol yn 2024 a 2025, gan nad yw'r asesiad hwn o dan Safon 110A ond yn berthnasol i dair blynedd gyntaf y cynllun hwn. Gweler Adran 6 am naratif ynghylch camau gweithredu ar gyfer Blynnyddoedd 4 a 5.

Canlyniad 2 - Denu a Recriwtio Staff

Thema gweithredu: Data Gyrfa Cymru

Camau Gweithredu:

- Gwerthuso data cyrchfannau ysgolion a cholegau Gyrfa Cymru i fonitro cynnydd siaradwyr Cymraeg er mwyn hyrwyddo a denu siaradwyr Cymraeg i ddilyn gyrfaedd sy'n gysylltiedig ag iechyd.

Asesiad:

Nod polisi Safon 110 yw cynyddu nifer yr ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg, gyda llwyddiant o ran gwneud hynny'n cael ei fonitro 3 blynedd i mewn i'r cynllun ac yna ar ôl pob cyfnod o 5-mllynedd. Y disgwyl yw y gwelir cynnydd gyda'r nod yma wrth asesu'r cynllun. Nid yw'n glir sut y byddai monitro cyrchfan y rhai sydd rhwng 16-18 oed yn cefnogi'r nod hwn o fewn y cyfnod 5-mllynedd presennol o ystyried y gall gymryd rhwng 4 a 7 mlynedd i hyfforddi gweithiwr meddygol proffesiynol cyn y gall ymgeisio am rôl barhaol. Nid yw'n glir ychwaith sut y byddai monitro data cyrchfan yn unig yn annog pobl ifanc i ddilyn gyrfa mewn gofal iechyd. Byddai'r cam gweithredu hwn yn fwy priodol ar gyfer cynllunio tymor hir o'r gweithlu cenedlaethol, fel y dangosir gan y ffaith ei fod bellach yn cael ei wneud o dan Gynllun 5-Mlynedd Mwy Na Geiriau 2022-2027, o dan Gam Gweithredu 21.

Thema gweithredu: Polisi Gofal Sylfaenol o dan Safon 78

Camau Gweithredu:

- Datblygu a gweithredu polisi gofal sylfaenol o dan Safon 78 (BI1);
- Monitro cynnydd wrth weithredu'r polisi mewn meddygfeydd, ac annog y defnydd ohono mewn Deintyddfeydd (BI2);
- Monitro canlyniadau camau gweithredu ym mlynnyddoedd 1-3 trwy wneud archwiliad o wasanaethau gofal sylfaenol (BI3);

Asesiad:

O ran nod polisi Safon 110, mae'r cysylltiad rhwng gofal sylfaenol ac eilaidd yn bwysig oherwydd y cysylltiad rhwng cofnodi dewis iaith mewn ymgynghoriadau Gofal Sylfaenol a rhannu'r wybodaeth hon wrth gyfeirio at weithwyr Gofal Eilaidd proffesiynol. Fodd bynnag, nid yw'n glir sut y byddai'r camau gweithredu o gymorth gyda hyn.

Mae'r polisi y cyfeirir ato ar gyfer Gofal Sylfaenol o dan Safon 78 yn canolbwyntio ar sicrhau cynnal asesiad effaith pan fydd penderfyniadau'n cael eu gwneud gan y Bwrdd Iechyd mewn perthynas â Gofal Sylfaenol. Nid yw'r camau gweithredu uchod ar gyfer y canlyniad hwn yn egluro sut y byddai hyn yn dylanwadu ar gynnig ymgynghoriadau clinigol, yn benodol o fewn Gofal Eilaidd, oni bai bod y penderfyniad yn gysylltiedig â chofnodi dewis iaith neu brosesau atgyfeirio yn benodol, ac yn anaml byddai hynny'n wir.

Thema gweithredu: Defnyddio rhestr o staff Cymraeg eu hiaith mewn Gofal Sylfaenol

Camau Gweithredu:

- Cynyddu a hybu'r defnydd o'r rhestr staff Cymraeg eu hiaith ar SharePoint, er mwyn annog staff i gynnig gwasanaeth Cymraeg di-dor (BI1);
- Cynyddu a hybu'r defnydd o'r rhestr staff Cymraeg eu hiaith ar SharePoint, er mwyn annog staff i gynnig gwasanaeth Cymraeg di-dor (BI2);
- Canfod bylchau yng nghynrychiolaeth gwasanaethau ar y rhestr o staff Cymraeg eu hiaith ar SharePoint (BI3).

Asesiad:

Mae clinigwyr Gofal Sylfaenol yn gyfyngedig yn eu gallu i orchymyn pa weithiwr Gofal Eilaidd fydd yn gweld cleifion sy'n cael eu cyfeirio, naill ai oherwydd yr angen iddo fod yn unigolyn penodol neu oherwydd na all meddygon teulu ychwanegu eu cleifion at restrau penodol neu lwythi achosion. Er y gallai wedi bod yn ddefnyddiol mewn nifer prin o achosion, mae'n annhebygol y byddai mynediad staff Gofal Sylfaenol at restr gyfyngedig o staff Cymraeg eu hiaith yn cael effaith bendant ar allu BIP CTM i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg.

Thema gweithredu: Dehongli ar-lein

Camau Gweithredu:

- Cynyddu'r defnydd o gyfieithu ar y pryd ar-lein (LanguageLine) fel y gall cleifion ddefnyddio'r Gymraeg pan na fydd siaradwyr Cymraeg ar gael (BI1)
- Monitro'r defnydd o'r Gymraeg ar LanguageLine, codi ymwybyddiaeth staff yn y sesiynau ymsefydlu i staff newydd ac archwilio wardiau (BI2)
- Casglu enghreifftiau o arfer da ar y defnydd o gyfieithu ar y pryd ar-lein (LanguageLine), i'w rhannu ym mhob maes yn y Bwrdd Iechyd (BI3).

Asesiad:

Mae angen i gleifion sydd â gallu cyfyngedig yn Saesneg ddefnyddio cyfieithwyr ar y pryd i sicrhau eu bod yn cael eu deall, wrth ryngweithio â gweithwyr gofal iechyd proffesiynol. Ar wahân i'r rhai sydd â chyflyrau penodol ac yn achos plant ifanc iawn, bydd gan y rhan fwyaf o bobl yng Nghymru sy'n siarad Cymraeg y gallu i ddefnyddio a deall Saesneg, hyd yn oed lle mae hyn yn gofyn am fwy o ymdrech a lle mae'n effeithio ar ba mor dda y gallant fynegi eu hunain. Gall y defnydd o gyfieithwyr ar y pryd mewn rhai achosion fod yn briodol o ystyried y rhwystr hwn.

Gan mai nod polisi Safon 110 yw sicrhau'r niferoedd priodol o staff sydd â sgiliau Cymraeg i gynnal ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg, mae'n bosib nad oedd cynllunio at ddefnydd eang o gyfieithwyr ar y pryd ac annog yn gryf a monitro eu defnydd yn briodol fel cam gweithredu diofyn. Dylai ffocws y cynllun wedi bod ar y staff a'r prosesau sydd gennym ar waith ar gyfer sefydlu dewis iaith, gyda chyfieithu ar y pryd ar-lein yn ystyriaeth eilaidd, ar gyfer nifer fach o achosion.

Thema gweithredu: Cymraeg i Ddechreuwr

Camau Gweithredu:

- Annog staff sydd wedi cwblhau'r cwrs 10 awr i fwrw ymlaen a gwneud cwrs ar blatfformau eraill fel Say Something in Welsh⁴

Asesiad:

Nod polisi Safon 110 yw cynllunio'n briodol fel bod gennym y staff a'r prosesau ar waith i gynnal ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg. Ni fyddai'r lefel dechreuwr yn cyrraedd lefel y rhuglder sydd ei hangen i wneud hyn. Cam gweithredu mwy priodol fyddai canolbwyntio ar y staff hynny sydd eisoes â rhywfaint o sgiliau Cymraeg i ddatblygu eu hyder a'u gallu iaith. Er y gall gwybodaeth o Gymraeg llafar sylfaenol fod yn gysur i rai, ynghyd â'r ddealltwriaeth ddiwylliannol sydd yn aml yn mynd law yn llaw â hyn, wrth asesu'r cynllun hwn mae angen cadw'r nod polisi cyffredinol mewn golwg. Mae'n annhebygol y byddai gwybod sut i ddweud 'bore da' a chyfri i ddeg er

⁴ Sylwer bod y cam gweithredu hwn yn cael ei ailadrodd yng Nghanlyniad 5 ac yng Nghanlyniad 7

enghraifft yn cefnogi'r nod hwn. Nid yw'n glir ychwaith sut y mae'r cam gweithredu hwn yn gysylltiedig â bod yn 'barod yn ddigidol'.

Canlyniad 6 - Arweinyddiaeth ac Olyniaeth

Thema gweithredu: Lleoliadau

Camau Gweithredu:

- Cynyddu adnoddau yn y tîm trwy leoliadau profiad gwaith (colegau lleol a phrifysgolion) (BI2)

Asesiad:

Nid yw'n glir sut y byddai staff Tîm Gwasanaethau'r Gymraeg sy'n ymgymryd â lleoliadau profiad gwaith, yn cefnogi nod polisi Safon 110, sef cynyddu nifer yr ymgynghoriadau clinigol y gallwn eu cynnal yn Gymraeg.

Thema gweithredu: Adnoddau sydd ar gael yn Nhîm Gwasanaethau'r Gymraeg

Cam gweithredu:

- Adolygu lefelau staffio presennol, ac asesu effeithiolrwydd y cymorth trwy archwiliadau rheolaidd o wardiau ac adrannau (BI2).

Asesiad:

Mae'r adnoddau sydd ar gael yn Nhîm Gwasanaethau'r Gymraeg BIP CTM yn berthnasol i allu'r Bwrdd Iechyd i gydymffurfio â sawl un o'r safonau, a rhai agweddau ar Mwy na Geiriau. Gyda nod polisi Safon 110 mewn golwg, mae'n annhebygol y byddai unrhyw gynnydd yn nifer y staff o fewn y tîm hwn yn cael effaith wirioneddol ar recriwtio meddygol a gwella hyder staff i ddefnyddio'r Gymraeg, dau o'r prif sbardunau ar gyfer llwyddiant sy'n hanfodol i wella ein gallu i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg.

Canlyniad 7 - Cyflenwad a Siâp y Gweithlu

Thema gweithredu: ESR

Camau Gweithredu:

- Monitro defnydd staff o ESR er mwyn sicrhau bod sgiliau Cymraeg yn cael eu cofnodi, a bod y nifer cyffredinol yn codi o 5% (ac ailadrodd hyn ar gyfer BI1, BI2 a BI3)

Asesiad:

Nid yw'n glir sut y byddai'r cam gweithredu hwn (i'w ailadrodd bob blwyddyn) yn newid siâp y gweithlu gofal iechyd presennol nac yn y dyfodol. Mae'n ymddangos y byddai'r cam gweithredu hwn yn fwy priodol ar gyfer monitro unrhyw gamau

perthnasol a gymerir i newid siâp y gweithlu, yn hytrach na'i fod yn gam gweithredu priodol ynddo'i hun.

Adran 6: Asesu cynnydd o dan ran (c) Safon 110

Mae'r adran hon yn asesu'r camau gweithredu hynny a oedd yn berthnasol i nod polisi Safon 110. Gan y gellir ystyried bod y camau gweithredu hyn yn berthnasol i'r nod polisi, gellir adolygu eu cynnydd.

Canlyniad 1 - Gweithlu Ymrwymedig, Brwd ac Iach

Thema gweithredu: Creu proffil ieithyddol

Camau Gweithredu:

- Creu proffil o sgiliau Cymraeg staff a chymharu hwnnw ag anghenion ieithyddol y cymunedau y maent yn eu gwasanaethu (BI1)
- Parhau i annog staff i gofnodi eu sgiliau Cymraeg ar ESR. Gwneud asesiad gwaelodlin o allu'r Bwrdd Iechyd i gynnig ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg (BI2)
- Parhau i annog staff i gofnodi eu sgiliau Cymraeg ar ESR (BI3)

Asesiad:

Fel y nodwyd yn Adran 2, uchod, yn ddelfrydol byddai'r waelodlin y mae'r camau gweithredu hyn yn eu cyfeirio ati wedi'i sefydlu cyn ysgrifennu'r cynllun er mwyn gallu cytuno ar y camau gweithredu perthnasol. Fodd bynnag, mae'r camau gweithredu yn BI1, BI2 a BI3 er hynny yn briodol i nod polisi Safon 110, gan y bydd angen atgoffa staff yn barhaus i ddiweddarau eu proffil ESR i sicrhau bod data perthnasol ar eu proffil ieithyddol yn gywir.

Mae staff BIP CTM wedi cael eu hatgoffa yn rheolaidd i sicrhau bod eu cymwyseddau iaith yn gyfredol ar ESR. Mae hyn yn 'gymhwysedd' gorfodol sy'n golygu y bydd angen i staff sicrhau ei fod yn gyfredol er mwyn dangos 'cydymffurfiaeth 100%'. Ym mis Mawrth 2023, y canran cydymffurfio, h.y. nifer y staff sydd wedi nodi eu sgiliau iaith ar ESR, yw 81% ar gyfartaledd ar gyfer gwranddo a siarad Cymraeg ac 80% ar gyfer darllen ac ysgrifennu Cymraeg.

O ran y waelodlin fanwl a ddisgwyllir o dan y safon hon, ni chafodd y gwaith hwn ei gwblhau ac nid oes un gan BIP CTM ar hyn o bryd adeg cyhoeddi'r asesiad hwn.

Thema gweithredu: Dysgu Cymraeg

Camau Gweithredu:

- Monitro'r nifer o staff sy'n ymrestru am, ac yn cwblhau, hyfforddiant Cymraeg, a chynnydd o 10% yn y nifer honno o gymharu â'r flwyddyn flaenorol gyda ffocws arbennig ar staff yn y meysydd o flaenoriaeth (BI1);
- Asesu faint o staff o Leoliadau / Adrannau gwahanol sy'n cwblhau hyfforddiant (BI2);

- Ehangu'r ddarpariaeth o hyfforddiant er mwyn cynnwys pob maes yn y Bwrdd Iechyd (BI3)

Asesiad:

Ni chofnodwyd data am nifer y staff a ddechreuodd ddysgu Cymraeg ac ar ba lefel i wybod a oedd y nifer wedi cynyddu 10% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol (bellach cofnodir rhestr o staff ac adran at y diben hwn). Nid oes cofnod clir ychwaith o'r math o hyfforddiant a'r staff a dargedwyd, mae'n debyg oherwydd y ffaith na chrëwyd gwaelodlin er mwyn gwybod ble i dargedu. Er bod y cam gweithredu hwn yn berthnasol i'r nod polisi, prin oedd y data a gofnodwyd i'w fesur ac nid yw'n glir pa fath o hyfforddiant y cyfeiriwyd ato. Fodd bynnag, o ystyried y nod polisi, yn ddelfrydol byddai hynny wedi bod yn staff a oedd eisoes â sgiliau Cymraeg ond â diffyg hyder, gan y byddai angen rhywfaint o ruglder i gynnal ymgynghoriadau clinigol yn Gymraeg.

Thema gweithredu: Dathlu llwyddiant

Camau Gweithredu:

- Dathlu a chyfathrebu llwyddiant (BI2 a BI3)

Asesiad:

Gwnaed ymdrech i rannu llwyddiannau staff, yn bennaf drwy gyfathrebu mewnol. Yn 2021, dathlwyd canlyniadau archwiliadau ward Ysbyty'r Tywysog Siarl ac ymarferion siopwyr cudd a dyfarnwyd tystysgrif i'r ardaloedd hynny a lwyddodd i gael sgôr uchel, a chyflwynwyd y rhain i staff a'i rhannu ar dudalen Facebook y staff. Roedd y rhain yn bostiadau poblogaidd a ddenodd lawer iawn o sylw cadarnhaol.

Mae'r canllaw staff newydd a grëwyd yn 2022 ac a rannwyd yn y Pecynnau Ward a Gwasanaeth ac ar SharePoint hefyd, yn cynnwys enghraifft o arfer da ar gyfer safonau cyflenwi gwasanaethau, fel y gall staff weld enghreifftiau o gydweithwyr yn gweithredu'r safonau yn llwyddiannus. Hefyd dathlodd Diwrnod Hawliau'r Gymraeg 2022 bob maes oedd wedi cytuno i Gynllun Gweithredu'r Gymraeg rhwng mis Chwefror 2022 a mis Rhagfyr 2022, ar y [cyfryngau cymdeithasol](#) ac ar ein [tudalen we](#). Ar gyfer Dydd Gŵyl Dewi 2023, hyrwyddwyd ymdrechion i 'wneud y pethau bychain' yn Gymraeg i gefnogi lles diwylliannol. Dathlwyd dau bostiad ar dudalen Facebook fewnol y staff yn amlygu dwy adran oedd wedi plethu'r Gymraeg i'w ffyrdd o weithio, ynghyd â phostiadau ar gyfryngau cymdeithasol cyhoeddus mewn cydweithrediad â'r Tîm Llesiant.

Felly mae dathlu llwyddiant wedi digwydd a bydd hyn yn parhau, gan fod dathlu staff sydd wedi plethu dwyieithrwydd i'w darpariaeth gwasanaethau'n bwysig am nifer o resymau yng nghyd-destun newid sefydliadol ac ymddygiadol.

Thema gweithredu: Llywodraethu

Cam gweithredu:

- Rhoi adborth ynghylch cydymffurfio gyda safonau'r Gymraeg drwy lywodraethiant y Gymraeg (BI3)

Asesiad:

Y Cyfarwyddwr Gweithredol dros Bobl yw'r noddwr gweithredol ar gyfer polisi a datblygu'r Gymraeg. O ran monitro cydymffurfio, fe wnaed y canlynol yn ystod Blwyddyn 3 y cynllun i fonitro cynnydd a sicrhau atebolrwydd:

- Mae offeryn monitro blaenorol wedi'i ailddatblygu gyda cherdyn sgôr ar gyfer pob Grŵp Gofal, ac i'r sefydliad cyfan sy'n ystyried yr holl safonau ar lefel gorfforaethol, ar draws y sefydliad. Mae'r cardiau sgôr ar gyfer y Grwpiau Gofal yn ystyried ein Model Gweithredu Grŵp Gofal newydd ac fe'i cyfrifir yn seiliedig ar berfformiad ar lefel ward a gwasanaeth unigol, sy'n caniatáu mwy o fanylder. Mae'r dull archwilio a fydd yn casglu data ar gyfer yr offeryn hwn yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd. Fodd bynnag, yn seiliedig ar y dystiolaeth gyfredol, mae wedi bod yn bosibl rhoi amcangyfrif rhesymol o'n sefyllfa bresennol, fel y mae ym mis Ebrill 2023 gan gynnwys cyfrifo sgôr cydymffurfio meintiol cyffredinol ar gyfer BIP CTM;
- Mae Grŵp Llywio'r Gymraeg newydd wedi cael ei sefydlu gyda'r uwch arweinyddiaeth i gyflawni newid a sicrhau cynnydd ar y safonau yn eu Grwpiau Gofal;
- Bydd y grŵp llywio hwn yn adrodd i'r Pwyllgor Pobl a Diwylliant, is-bwyllgor o'r Bwrdd, gydag adroddiadau bob chwarter o'r prif bwyntiau a diweddariadau ysgrifenedig bob chwe mis.

Gwnaed cynnydd er mwyn sicrhau bod BIP CTM yn gallu adrodd ar ein sefyllfa yn gywir, fesul safon ac ar gyfer meysydd penodol, yn ogystal â sicrhau bod gennym y strwythurau cywir ar waith.

Canlyniad 2 - Denu a Recriwtio Staff

Thema gweithredu: Recriwtio

Camau Gweithredu:

- Monitro'r nifer o swyddi Cymraeg hanfodol i sicrhau bod y Strategaeth Sgiliau Dwyieithog yn cael ei gweithredu ledled y meysydd o flaenoriaeth yn Strategaeth Mwy na Geiriau (BI1);
- Datblygu'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog a hyrwyddo'r defnydd ohoni gyda Phartneriaid Busnes y Gweithlu drwy hyfforddiant wedi'i dargedu (BI1);⁵
- Gwerthuso cipolwg o'r ganran o swyddi Cymraeg hanfodol a hysbysebiri (BI2);

⁵ Sylwer bod y cam gweithredu hwn wedi'i ailadrodd yng Nghanlyniad 6.

- Asesu a gwerthuso'r defnydd o'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog, ac yn benodol yn y meysydd a dargedir gan Strategaeth Mwy na Geiriau (BI2).
- Sefydlu dull ffurfiol o fonitro recriwtio trwy system Trac, er mwyn sicrhau bod swyddi'n cael eu hysbysebu fel rhai Cymraeg hanfodol (BI3).
- Cyhoeddi adroddiad am gynnydd a sicrhau bod y data a gyhoeddir yn cael eu dadansoddi'n lleol, a bod unrhyw welliannau posibl i wasanaethau'n cael eu hystyried (BI3)
- Ehangu hyfforddiant ynghylch y Strategaeth Sgiliau Dwyieithog a'i gynnig i bob adran (BI3).

Asesiad:

O ran y Strategaeth Sgiliau Dwyieithog, cafodd ei hysgrifennu a'i chymeradwyo ac fe'i rhannwyd gyda rhai staff perthnasol gan gynnwys partneriaid busnes a staff clinigol o fewn y meysydd blaenoriaeth a nodwyd gan Mwy Na Geiriau. Fodd bynnag, fel y dengys data a gyhoeddwyd yn ein Hadroddiadau Blynnyddol Safonau'r Gymraeg, sydd ar gael i'w darllen [yma](#), parhau'n isel iawn y mae nifer y swyddi a hysbysebir sy'n gofyn am sgiliau Cymraeg. Mae hyn yn dangos nad yw'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog wedi'i defnyddio i'r graddau a fwriadwyd.

Wrth edrych ymlaen at recriwtio staff i BIP CTM a sicrhau ei fod yn ystyried y sgiliau iaith sydd eu hangen ar gyfer swyddi, ac wrth ystyried y camau gweithredu a gynlluniwyd yn wreiddiol ar gyfer eleni a nodwyd uchod (camau gweithredu ar gyfer BI3), ein nod yw gwella ar y sefyllfa hon.

Er mwyn gwneud hynny, byddwn yn sicrhau bod y Strategaeth Sgiliau Dwyieithog yn cael ei defnyddio mewn ffordd wedi'i thargedu yn y meysydd hynny sydd angen recriwtio staff sy'n siarad Cymraeg. Bydd meddu ar broffil sgiliau pob aelod o staff ar draws BIP CTM yn caniatáu i ni wneud hyn. Bydd y gwaith hwn hefyd yn cynnwys ailddrafftio'r Strategaeth Sgiliau Dwyieithog yn unol â Cham Gweithredu 16 yng Nghynllun 5-mllynedd Mwy Na Geiriau, i sicrhau bod y sgiliau sydd eu hangen arnom wedi'u diffinio'n dda wrth hysbysebu'r rôl.

Canlyniad 3 - Modelau Gweithlu Di-dor

Thema gweithredu: Ymgysylltu â rheolwyr Gofal Sylfaenol

Camau Gweithredu:

- Tîm y Gymraeg i fynychu cyfarfodydd rheoli gofal sylfaenol i sicrhau bod staff yn ymwybodol o'r cymorth sydd ar gael.

Asesiad:

Prin fu'r ymgysylltiad rhwng Tîm Gwasanaethau'r Gymraeg a rheolwyr Gofal Sylfaenol. Y tro diwethaf i'r Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg gwrdd â'r Cyfarwyddwr Cynorthwyol Gofal Sylfaenol ar y pryd oedd ym mis Awst 2022, ond prin fu'r cyswllt ers hynny. Mae'n bwysig nodi fodd bynnag nad yw hyn o reidrwydd yn golygu nad yw contractwyr annibynnol yn dilyn y Chwe Dyletswydd o dan Reoliadau'r GIG (y

Gymraeg mewn Gwasanaethau Gofal Sylfaenol) (Diwygiadau Amrywiol) (Cymru) 2019, ac mae cyswllt â rhai contractwyr unigol yn dangos mai dyna sy'n digwydd. Yr hyn y mae'n ei olygu fodd bynnag yw nad yw BIP CTM yn gwybod i ba raddau y mae pob contractwr Gofal Sylfaenol yn ardal ddaearyddol CTM yn eu dilyn, ac a ydynt yn gwybod pa gymorth sydd ar gael gan y Bwrdd Iechyd i wneud hynny.

Mae gan Ofal Sylfaenol gynrychiolaeth ar y Grŵp Llywio'r Gymraeg newydd, a bydd hyn yn caniatáu i ymgysylltu a deialog ddigwydd yn y dyfodol.

Thema gweithredu: Archwilio Gofal Sylfaenol

Camau Gweithredu:

- Monitro canlyniad y camau gweithredu ym mlynnyddoedd 1-3 trwy wneud archwiliad o wasanaethau Gofal Sylfaenol

Asesiad:

Er gwaetha'r ymdrechion, prin fu'r cyswllt â Gofal Sylfaenol yn ystod 3 blynedd gyntaf y cynllun ac nid yw'r Bwrdd Iechyd wedi llwyddo i archwilio contractwyr Gofal Sylfaenol ar eu hymlyniad wrth y Chwe Dyletswydd, gan gynnwys Dyletswydd 6 a sefydlu a chofnodi dewis iaith fel sy'n berthnasol i nod polisi Safon 110.

Thema gweithredu: Hyfforddiant ar gyfer staff Gofal Sylfaenol

Camau Gweithredu:

- Cynyddu'r nifer o staff o ofal sylfaenol sy'n cwblhau hyfforddiant Cymraeg;

Asesiad:

Datblygwyd hyfforddiant ymwybyddiaeth o'r Gymraeg ac fe'i cynigiwyd yn flaenorol i gontractwyr annibynnol, er ychydig sydd wedi manteisio ar y cynnig. O ran cyrsiau Cymraeg ar gyfer staff o fewn contractwyr annibynnol i ddysgu Cymraeg, nid yw'r rhain yn cael eu hariannu gan BIP CTM, fodd bynnag nid yw hyn yn golygu nad yw staff o fewn y lleoliadau hyn wedi cwblhau unrhyw gyrsiau Cymraeg. Fel y nodwyd uchod, prin fu'r cyswllt â Gofal Sylfaenol ac nid oes dim archwilio wedi bod felly mae'n anodd monitro ein sefyllfa bresennol.

Canlyniad 4 - Adeiladu Gweithlu Sy'n Barod yn Ddigidol

Thema gweithredu: Logos digidol ar systemau

Camau Gweithredu:

- Cynyddu a monitro'r defnydd o'r logo Iaith Gwaith ar sgriniau digidol y ward, er mwyn adnabod cleifion sy'n siarad Cymraeg. Byddwn yn gwneud hynny trwy archwilio wardiau. Canolbwyntio ar feysydd pwysig fel wardiau plant a gofal yr henoed (BI1).
- Cynnal archwiliadau ward er mwyn monitro defnydd, a chodi ymwybyddiaeth ymhlith staff (BI2).

Asesiad:

Mae BIP CTM yn defnyddio'r system e-fwrdd gwyn mewn lleoliadau cleifion mewnol i oedolion, i ganiatáu i staff clinigol gasglu ar gipolwg wahanol ddarnau o wybodaeth am gleifion ar y ward. Mae'r system hon yn caniatáu i'r staff nodi a yw'r cleifion mewnol yn siarad Cymraeg, trwy ddefnyddio symbol baner Cymru.⁶ Mae hyn yn golygu bod modd cofnodi dewis iaith ac anghenion cleifion mewnol oedolion sydd mewn gwely ysbyty aciwt neu ysbyty cymunedol. Mae hefyd yn sicrhau bod y dewisiadau neu anghenion cleifion hyn yn weladwy i'r holl staff sy'n defnyddio'r byrddau gwyn digidol. Mae hyn yn ychwanegol at y cardiau a'r magnetau erchwyn gwely gyda'r symbol 'Iaith Gwaith' arny'n nhw, sydd ar gael yn rhan o'r Pecynnau Ward a Gwasanaeth, y gellir eu defnyddio i ddynodi cleifion mewnol Cymraeg eu hiaith mewn unrhyw leoliad.⁷ Mae'r symbol sydd ar y bwrdd gwyn a/neu'r cardiau a'r magnetau hefyd yn caniatáu i staff heblaw staff nyrsio wybod a yw claf yn siarad Cymraeg, er enghraifft meddygon, ymgynghorwyr neu staff Therapiau yn ystod eu rhyngweithio â'r claf hwnnw, sy'n hwyluso'r rhyngweithio hynny a fyddai'n dod o dan y diffiniad o ymgynghoriad clinigol yn y rheoliadau. Mae disgwyl i'r system hon gael ei chyflwyno i Wasanaethau Mamolaeth, cleifion mewnol Paediatric, Gofal Lliniarol ac Ysbyty Cymunedol Maesteg yn ystod 2023 a 2024, gyda gwasanaethau cleifion mewnol Iechyd Meddwl hefyd dan ystyriaeth. Bydd hyn yn caniatáu i'r system gael ei defnyddio ar gyfer y rhan fwyaf o wasanaethau cleifion mewnol ar draws BIP CTM.

Yr e-fyrddau gwyn yw'r unig system glinigol sy'n casglu gwybodaeth am gleifion y mae gan BIP CTM reolaeth uniongyrchol drosti. Fodd bynnag, mae systemau clinigol eraill yn cael eu defnyddio yn BIP CTM a gall y rhain hefyd gofnodi dewis iaith cleifion. Mae rhestr lawn o'r systemau presennol sy'n cael eu defnyddio ar draws GIG Cymru, a sut y maent yn caniatáu cofnodi dewisiadau iaith, ar gael gan Iechyd a Gofal Digidol Cymru.

Ar hyn o bryd, ni all yr e-fyrddau gwyn ysgrifennu i'r systemau hyn ac mae angen ail-fewnbynnu'r wybodaeth am ddewis iaith arnynt. Anogir staff i nodi dewis iaith ar y systemau hyn fodd bynnag mewn cyngor a roddir iddynt, megis yn y *Canllaw Staff i Wasanaethau Cymraeg* a rennir o fewn y Pecynnau Ward a Gwasanaeth. Mae cyfarfodydd archwilio wardiau a chynllunio camau gweithredu i wella darpariaeth

⁶ Mae'r geiriau 'siaradwr Cymraeg' hefyd yn ymddangos o dan y symbol i sicrhau ei fod mor amlwg â phosibl. Cafodd logo oren 'Iaith Gwaith' ei dreialu, ond oherwydd ei bod yn anodd ei ddarllen pan gafodd ei ddefnyddio ar y sgrin yn ystod treialon, defnyddiwyd y faner yn hytrach i sicrhau bod staff yn deall beth ydyw.

⁷ Ers mis Tachwedd 2022 pan ddatblygwyd hwy, mae'r pecynnau hyn wedi'u rhannu â Gwasanaethau Paediatric YTS, YBM ac YTC, UGAIF yn YTS, Dieteteg ar draws CTM, Therapi Iaith a Lleferydd YTS, Ffisiotherapi Paediatric YTS, y Gwasanaeth Deintyddol Cymunedol, Bydwreigiaeth Gymunedol YCC, Uned Monitro'r Galon YBM, Endosgopi YTC ac YTS, Therapi Galwedigaethol Pobl Hŷn YGT, Cleifion Allanol yr Ên a'r Wyneb YTS, Gynaecoleg ac Iechyd Rhywiol YBM ac YCR, Ward 6 YTS, Ward Famolaeth YTS, Gwasanaethau Gofal Lliniarol YBM, YCC ac YTC, Ward 12 YTC, Tîm Ysgolion Iach (Iechyd y Cyhoedd), Uned Cyn-asesu YTS, Therapi Iaith a Lleferydd YGT, Ward B2 a C3 YCR a'r Adran Caplaniaeth a Gofal Ysbrydol. Gan fod gan rai ardaloedd sawl adran, rhannwyd digon fel bod pecyn ar gyfer pob un.

ddwyieithog hefyd yn trafod y Cynnig Rhagweithiol a chofnodi dewis iaith ar bob system sy'n berthnasol i'r cleifion hynny.

Felly, bu cynnydd yn gyffredinol gyda'r cam gweithredu hwn. Bydd BIP CTM yn ceisio dylanwadu ar unrhyw ddyluniad system ddigidol genedlaethol yn y dyfodol i sicrhau ei fod yn cynnwys y gallu i gofnodi dewis iaith, lle bo angen, ac yn parhau i annog staff i wneud y defnydd gorau o'r e-fwrdd gwyn gyda chleifion mewnol.

Canlyniad 5 - Addysg a Dysgu Rhagorol

Thema gweithredu: Hyfforddiant ymwybyddiaeth

Camau Gweithredu:

- Canolbwyntio ar y meysydd o flaenoriaeth yn Strategaeth Mwy na Geiriau, i sicrhau bod staff mewn gwasanaethau i blant a'r henoed yn cwblhau hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith (BI1);
- Darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i fyfyrwyr meddygol (BI2);
- Darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i bob myfyriwr ym mhob maes clinigol (BI3).

Asesiad:

Mae ymwybyddiaeth iaith yn hanfodol i symud ymlaen gyda chynyddu darpariaeth ddwyieithog ac mae Blwyddyn 2 a 3 wedi gweld y canlynol:

- Mae cyfanswm o 52 o wardiau a gwasanaethau wedi cytuno ar gynllun gweithredu datblygu dwyieithog hyd yma.⁸ Mae hyn yn cynnwys egluro pam mae darpariaeth ddwyieithog yn bwysig;
- Rhoddwyd Sesiwn Ymwybyddiaeth o'r Gymraeg i:
 - Fforwm Proffesiynol Uwch-nyrsys a Nyrsys Arweiniol CTM ym mis Mehefin 2022,
 - Fforwm Rheolwyr Wardiau ar gyfer Ysbyty'r Tywysog Siarl ym mis Mehefin 2022,
 - Diwrnod Datblygu Rheolwyr Ward yn Ysbyty Cwm Rhondda ym mis Mehefin 2022
 - Diwrnod Datblygu Nyrsys Practis ym mis Tachwedd 2022,
 - Staff Therapiau Band 5 newydd ym mis Rhagfyr 2022
 - Tîm Datblygu iCTM, sy'n arwain ar wella gwasanaethau, ym mis Chwefror 2023.
- Cynhaliwyd digwyddiad staff ym mis Hydref 2022 i nodi cyhoeddi'r Cynllun Mwy Na Geiriau newydd, a mynychodd dros 80 o staff, gan gynnwys Cyfarwyddwyr Gweithredol ac Aelodau Annibynnol. Roedd hyn yn cynnwys segmentau ynghylch pam mae'n bwysig i gleifion a'r dystiolaeth am hynny;

⁸ Mae hyn yn cynnwys yr adrannau unigol gyda Therapiau, sy'n cyfrif am 32 o'r cynlluniau gweithredu hyn, a gyfunwyd i gynlluniau lefel uchel ar gyfer pob un o'r pedwar arbenigedd.

- Crëwyd Pecynnau Ward a Gwasanaeth, sy'n cynnwys canllaw staff newydd sy'n arwain gydag ymwybyddiaeth iaith ac sy'n arwyddo staff tuag at fideos profiad y claf ar SharePoint;
- Mae Ymsefydlu Corfforaethol ar y Gymraeg yn arwain gyda 'pham' rydym yn cynnig gwasanaethau Cymraeg ac yn cynnwys staff a chleifion yn siarad am yr hyn y mae'r Gymraeg yn ei olygu iddyn nhw. Mae hyn yn gyfraniad pwysig i ymwybyddiaeth iaith ar gyfer pob aelod newydd o staff.

Er nad yw ymwybyddiaeth iaith wedi ei rhoi i fyfyrwyr meddygol fel y bwriadwyd, gwnaed cryn dipyn o waith ynghylch ymwybyddiaeth iaith a bydd gwaith dros y tymor byr a chanolig yn cynnwys rhoi sesiynau ymwybyddiaeth iaith mewn sesiynau ymsefydlu lleol.

Dylid nodi hefyd, fel rhan o Gam Gweithredu 14 yng Nghynllun 5-Mlynedd Mwy Na Geiriau, fod disgwyl bellach i bob aelod o staff GIG Cymru gwblhau cwrs ymwybyddiaeth orfodol byr ar ESR. Fel y mae ym mis Ebrill 2023, mae 44% o'r holl staff wedi cwblhau'r cwrs hwn yn BIP CTM ers ei wneud yn rhan o hyfforddiant statudol a gorfodol ddiwedd mis Ionawr 2023. Bydd y cwrs gorfodol hwn yn cyfrannu'n sylweddol at ddealltwriaeth staff yn BIP CTM o'r rheswm ein bod yn cynnig gwasanaethau yn Gymraeg, yn ogystal â'r gwaith a ddisgrifir uchod.

Canlyniad 6 - Arweinyddiaeth ac Olyniaeth

Thema gweithredu: Gweithredu Safonau'r Gymraeg

Camau Gweithredu:

- Tîm y Gymraeg i arwain a chynorthwyo gwasanaethau / adrannau i weithredu Safonau'r Gymraeg trwy gyfathrebu'n rheolaidd â nhw, SharePoint, newyddlenni a chyfarfodydd o Weithgor Safonau'r Gymraeg (BI1);
- Y Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg i arwain uwch-reolwyr gyda gweithredu'r safonau'r Gymraeg (BI3).

Asesiad:

Rhwng 2020 a 2023, mae BIP CTM wedi gwneud cynnydd o ran gweithredu'r Safonau'r Gymraeg yn gyffredinol, fel y disgrifir yn ein hadroddiadau monitro blyneddol a gyhoeddwyd o dan Safon 120, sydd ar gael i'w darllen [yma](#). Y safonau mwyaf perthnasol fodd bynnag i nod polisi Safon 110, fel yr awgrymir yn y ddogfen gyngor a gyhoeddwyd gan Gomisiynydd y Gymraeg yn 2021, yw:

- Safon 23 a 23A, a sefydlu a chofnodi dewis iaith cleifion mewnol;
- Safon 24, a pholisi ar gadarnhau dewis iaith cleifion mewnol sy'n methu cyfleu hyn eu hunain oherwydd eu cyflwr;
- Safon 60 a 61 a hyrwyddo'r gwasanaethau yn y Gymraeg yr ydym yn eu cynnig ar hyn o bryd;

- Safonau 69 i 78A, a'n dadansoddiad o benderfyniadau polisi a'u heffaith ar y defnydd o'r Gymraeg;
- Safonau 96 a 99-102, a sut yr ydym yn cynllunio ac yn recriwtio eingweithlu; a
- Safon 106, ac asesu swyddi o ran y sgiliau yn y Gymraeg sydd eu hangen.

Safon 23 a 23A

Rydym wedi gwneud cynnydd mewn sicrhau bod staff yn ymwybodol o'r angen i ofyn i gleifion eu dewis iaith wrth iddynt gael eu derbyn. Mae'r rhan fwyaf o ffurflenni derbyn yn cynnwys cwestiwn ar ddewis iaith ac mae systemau clinigol cenedlaethol yn cynnwys adran lle gellir cofnodi a rhannu dewis iaith. Mae'r e-fwrdd gwyn (gweler uchod am fwy o wybodaeth) fel y'i datblygwyd gan BIP CTM yn fewnol hefyd yn cynnwys y gallu i gofnodi dewis iaith cleifion ac yn arddangos hyn yn ddigidol ar wardiau.

Mae'r Pecynnau Adnoddau Ward a Gwasanaeth Cymraeg hefyd yn cynnwys cerdyn a maged i ddynodi cleifion mewnol sy'n siarad Cymraeg ar erchwyn gwely neu wrth droed y gwely, gan ganiatáu i staff weld a yw claf mewnol wedi nodi mai Cymraeg yw ei ddewis iaith. Mae'r Canllaw Staff sydd wedi'i gynnwys yn y pecynnau hyn hefyd yn esbonio'r rhesymeg sydd y tu ôl i wneud y Cynnig Rhagweithiol o safbwynt damcaniaethol ac ymarferol, er mwyn annog staff i wneud y cynnig yn gyson gyda gwell dealltwriaeth o pam. Mae tystiolaeth ansoddol a gasglwyd fel rhan o'n hadroddiad perfformiad blynyddol ar gyfer 2021/2022, sydd ar gael [yma](#), yn dangos bod staff yn gwneud y Cynnig Rhagweithiol mewn gwahanol leoliadau y mae rhai ohonynt yn berthnasol i'r safon hon. Mae data meintiol gan Civica, y system a ddefnyddir i gasglu adborth cleifion, hefyd yn dangos bod rhai cleifion wedi gallu defnyddio eu hiaith o ddewis wrth dderbyn gofal. Mae'r cwestiwn a ofynnwyd fel rhan o holiaduron Civica a'r data, er o gyfnod cyfyngedig gan fod y system newydd gael ei chyflwyno mewn rhai ardaloedd, ar gael yn ein hadroddiadau perfformiad blynyddol ar gyfer 2021/2022 a 2022/2023 sydd ar gael i'w darllen [yma](#).

Safon 24

Nid oes gan BIP CTM bolisi ar waith ar gyfer y safon hon ar hyn o bryd. Rydym wedi ymrwymo i gael un ar waith erbyn diwedd 2023. Nid yw'r diffyg polisi o dan Safon 24 yn golygu nad yw staff yn ceisio nodi dewis iaith cleifion nad ydynt yn gallu nodi hyn eu hunain, fodd bynnag rydym yn derbyn y bydd angen i ni sicrhau bod gennym bolisi penodol ar waith o ystyried ein dyletswydd i wneud hynny o dan y safon hon.

Safon 60 a 61

Mae posteri gyda'r logo oren 'Iaith Gwaith' wedi cael eu dosbarthu i sawl adran a ward ynghyd â laniardiau a bathodynau er mwyn i staff allu dangos eu bod yn siarad Cymraeg.

Mae Pecynnau Ward a Gwasanaeth Cymraeg, y mae dros 65 ohonynt wedi eu rhannu ers Tachwedd 2022, hefyd yn cynnwys y poster hwn a laniardiau fel bod gwasanaethau Cymraeg yn cael eu hyrwyddo.

Ar Ddiwrnod Hawliau'r Gymraeg 2022 fe wnaethom ni hefyd rannu fideo fel rhan o'n dathliadau ar y diwrnod, sydd ar gael i'w weld [yma](#), a oedd yn esbonio beth yw hawliau pobl i ddefnyddio'r Gymraeg mewn gofal iechyd. Rydym wedi cymryd camau i hyrwyddo Gwasanaethau Cymraeg ers cyhoeddi'r cynllun a byddwn yn parhau i ddod o hyd i ffyrdd arloesol o wneud hynny.

Safonau 69 i 78A

Nid yw BIP CTM wedi asesu ei benderfyniadau polisi fel mater o drefn am eu heffaith ar y Gymraeg, ar wahân i nifer fach o bolisiau gweithlu perthnasol. Yn ddiweddar, fodd bynnag, datblygwyd proses newydd i Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb, sydd yn cynnwys asesu effaith amrywiol bolisiau a phenderfyniadau polisi ar y Gymraeg, ynghyd ag offeryn clicio drwodd sy'n cefnogi staff wrth ddadansoddi'r hyn y mae'n debygol y bydd angen iddynt ei ystyried ar gyfer y Gymraeg fel rhan o'r broses.

Safonau 96 a 99-102

Mae staff wedi cael eu hannog yn rheolaidd i wella eu sgiliau yn y Gymraeg ac mae BIP CTM wedi talu am y cyrsiau hyn a'r staff wedi'u cwblhau yn ystod eu horiau gwaith. Mae'r cyrsiau hyn, fodd bynnag, i raddau helaeth wedi eu cwblhau gan y rhai sydd heb unrhyw sgiliau yn y Gymraeg ar hyn o bryd, gyda hyd at 60 yn cwblhau Cwrs i Ddechreuwyd ers cadw cofnodion yn 2021.

Gyda nod polisi Safon 110 mewn golwg a'r angen i staff fod yn ddigon hyderus i gynnal ymgynghoriad clinigol yn Gymraeg, bydd angen canolbwyntio hefyd ar y gefnogaeth sydd ar gael i wella'r hyder i ddefnyddio'r Gymraeg. Rydym wedi ymrwymo i sicrhau bod gan BIP CTM ddull symlach a strategol i gefnogi staff i ddysgu Cymraeg neu wella eu Cymraeg ym mhob rôl, yn hytrach na defnyddio darpariaeth allanol ad hoc.

Safon 106

Gweler uchod o dan y thema gweithredu Recriwtio am ymateb BIP CTM i'r safon hon hyd yma. I grynhoi fodd bynnag, mae rhywfaint o gynnydd wedi'i wneud o ran gweithredu'r safonau gweithredu ar gyfer recriwtio sy'n greiddiol i lwyddiant nod polisi Safon 110, ond rydym yn derbyn bod angen gwneud llawer mwy. Bydd y gwaith nawr yn parhau i ymgorffori'r safonau hyn.

Thema gweithredu: Cefnogi uwch reolwyr gyda'r gwaith o weithredu

Camau Gweithredu:

- Rheolwr y Gymraeg i arwain uwch reolwyr ar weithredu safonau'r Gymraeg (BI3)

Asesiad:

Mae cynnydd gyda'r cam gweithredu hwn wedi cymryd tair prif ffurf. Yn gyntaf, o ran cynllunio gweithredu, mae pob cynllun gweithredu wedi'i gytuno â'r lefel briodol o reolwyr gweithredol sy'n agosach at y gwaith o reoli eu hardaloedd o ddydd i ddydd. Gan weithio gyda rheolwyr wardiau a gwasanaethau, mae dros 50 o'r rhain wedi'u cytuno a'u cwblhau i raddau helaeth hyd yn hyn. Cafodd templedi cynllun gweithredu mwy o faint, ar gyfer yr holl Grwpiau Lleoliad Integredig blaenorol a'r ardaloedd corfforaethol, eu rhannu hefyd gydag uwch reolwyr cyn hyn, gyda rhai wedi'u cwblhau.

Yn ail, mae'r Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg hefyd wedi arwain sesiynau ymwybyddiaeth mewn fforymau uwch-reolwyr fel y disgrifir uchod, a chynhaliwyd sesiwn gyda'r Bwrdd ym mis Mawrth 2021, yn egluro'r gofynion ar BIP CTM o ran polisi iaith.

Roedd nifer dda wedi mynychu'r digwyddiad staff a ddisgrifir uchod a gynhaliwyd ym mis Hydref 2022 gyda sawl uwch arweinydd yn bresennol, gan gynnwys rhai ar lefel y Bwrdd.

Y drydedd agwedd ar hyn yw Grŵp Llywio'r Gymraeg a wnaeth gwrdd am y tro cyntaf ym mis Mawrth 2023. Bydd hwn yn fforwm hanfodol sy'n cynnwys uwch arweinwyr, a drwyddyn nhw bydd y gwaith o wneud cynnydd gyda'r Safonau yn cael ei ddatblygu a'i fonitro, gyda chefnogaeth y Rheolwr Gwasanaethau Cymraeg a'i dîm.

Adran 7: Camau Gweithredu ar gyfer Blwyddyn 4 a 5

Mae'r asesiad 3-blynedd hwn yn gyfle da i adolygu nid yn unig yr hyn yr ydym wedi'i wneud ond hefyd yr hyn yr oeddem wedi bwriadu ei wneud yn wreiddiol. Mae'r adran hon felly yn ystyried y camau gweithredu ar gyfer Blwyddyn 4 a 5 fel y'u cyhoeddwyd yn y cynllun presennol. Bydd hyn yn gymorth i ni benderfynu sut i fwrw ymlaen.

Mae'r camau gweithredu ar gyfer Blynnyddoedd 4 a 5 yn canolbwyntio ar adeiladu ar gynnydd a wnaed gyda'r camau hynny ar gyfer Blynnyddoedd 1, 2 a 3, gan sicrhau bod data a gyhoeddwyd yn cael ei ddadansoddi a gweithredu unrhyw welliannau yn ôl yr angen (ni nodir y math o ddata), a chyhoeddi'r gwerthusiad o'r cynllun ym Mlwyddyn 5 yn unol â Safon 110A. Fel y gwelir o'r asesiad uchod, roedd llawer o'r camau gweithredu a gynhwyswyd yn wreiddiol yn amherthnasol i nod polisi Safon 110, ac ni welwyd cynnydd boddhaol gyda rhai ohonynt a oedd yn berthnasol. Mae hyn yn golygu na ellir disgwyl yn rhesymol i'r gwaith o atgyfnerthu a dadansoddi ym Mlynnyddoedd 4 a 5 ddigwydd.

Ers cyhoeddi'r cynllun, bu sawl datblygiad pwysig hefyd a bydd angen ystyried y rhain. Y rhain yw:

- Cyhoeddi Cynllun 5-Mlynedd Mwy Na Geiriau 2022-2027 a'i gamau gweithredu ynghylch cynllunio a recriwtio'r gweithlu, yn benodol Camau Gweithredu 6, 11, 12, 13, 16 a 18;
- Cyhoeddi 'Cymru Iachach: Ein Strategaeth Gweithlu ar gyfer Iechyd a Gofal Cymdeithasol', y 'Cynllun Gweithredu Cenedlaethol ar gyfer y Gweithlu' a'r Ddyletswydd Ansawdd a'r Safonau Ansawdd, y bydd angen i'r Bwrdd Iechyd roi sylw iddynt a'u gweithredu;
- Cyhoeddi canlyniadau Cyfrifiad Cenedlaethol 2021.

O ystyried y camau gweithredu amherthnasol, y diffyg cynnydd gyda rhai camau gweithredu perthnasol fel y disgrifir uchod, a datblygiadau newydd, bydd angen ailystyried camau nesaf ein hymateb i'r safon hon a'r camau gweithredu ym Mlynnyddoedd 4 a 5.

Crynodeb

O'r holl gamau gweithredu ar gyfer Blwyddyn 1, 2 a 3 (ar wahân i'r rhai sy'n gysylltiedig â gwerthuso'r cynllun hwn a'i gamau gweithredu):

- Roedd rhai yn amherthnasol i'r nod polisi;
- O'r camau gweithredu a oedd yn berthnasol, gwnaed cynnydd ystyrlon gydag 8 ohonynt.

O'r camau gweithredu ar gyfer Blynnyddoedd 4 a 5, mae'r rhan fwyaf yn ymwneud â data a gwerthuso. Fodd bynnag, o ystyried ansawdd y camau gweithredu a'r cynnydd a wnaed gyda nhw hyd yn hyn, bydd angen ailystyried y camau gweithredu ar gyfer Blynnyddoedd 4 a 5.

O ystyried ansawdd y cynllun presennol a'r llwyddiant gyda'i nod polisi hyd yma, bydd BIP CTM yn ail-ystyried ei ddull o ymdrin â'r safon hon ac yn ail-werthuso'r camau gweithredu y mae angen eu cymryd.